

Baanbrekend IGH-advies over de Israëlische veiligheidsmuur

Interview van Prof. Jan Wouters met Catherine Baele

De Standaard, 10-11 juli 2004

BRUSSEL - Het Internationaal Gerechtshof neemt geen blad voor de mond in zijn advies over de Israëlische scheidingsmuur op de Westelijke Jordaanoever. „Het Hof heeft zijn kop niet in het zand gestoken”, vindt Jan Wouters, hoogleraar Internationaal Recht aan de KUL.

Het advies heeft het consequent over „de muur”, zoals de Palestijnen de constructie steevast noemen, en de algemene teneur van de tekst is zeer combattief. Had u dat verwacht?

Het Hof gebruikt gespierde taal en maakt een heldere, duidelijke analyse. Het advies is heel verregaand. Het Hof heeft in het verleden niet altijd gedurfd om de grond van een zaak uit te spitten omdat dat soms politiek gevoelig lag. Niet vandaag. Het Hof heeft zich duidelijk willen profileren. Het advies stelt niet alleen dat de mensenrechtenverdragen en de Vierde Conventie van Genève van toepassing zijn en verplichtingen met zich meebrengen die Israël manifest schendt. Het Hof roept de Algemene Vergadering en de Veiligheidsraad op tot actie tegen Israël. Maar wat mij het meeste verrast, is de oproep aan alle Staten om de wettelijke gevolgen van de veiligheidsmuur niet te erkennen en ook geen bijstand te verlenen voor de bouw ervan. Het Hof is ook met veertien tegen één tot het advies gekomen, haast unaniem dus.

- Alleen de Amerikaanse rechter, Thomas Buergenthal, stemde tegen. Volgde hij het standpunt van zijn regering?

De benoeming in het ambt en de uitoefening ervan vereisen strikte onafhankelijkheid, staat in het VN-Charter. De rechters bij het hof zijn zeker geen klankborden van hun regeringen. Buergenthal is een zeer integer man en geniet een internationale reputatie als mensenrechtenexpert. Hij heeft geen “dissenting opinion” geschreven maar een verklaring toegevoegd aan het advies. Ik vermoed dat hij de voorliggende vraag een politieke kwestie vindt.

- Ook Israël achtte het Hof niet bevoegd om zich uit te spreken over “een politieke kwestie”. Volgt u het Hof in zijn bevoegdheidsredenering?

Het is wel degelijk een kwestie die juridische vraagstukken met zich meebrengt, hoewel er altijd politiek mee vervlochten is. Het signaal dat het Hof geeft, is: deze vraag - wat zijn de wettelijke gevolgen van de veiligheidsmuur - heeft een juridisch antwoord. Er zijn dwingende internationale normen die alle landen moeten respecteren en die hier overtreden worden.

- Heeft de Veiligheidsraad in eerdere resoluties niet bepaald dat het Israëlisch-Palestijns conflict een politieke oplossing vereist?

Inderdaad, maar het Hof buigt zich over één aspect, met name de juridische status van een muur in bezette gebieden en daarvoor is het Hof onder het VN-Handvest bevoegd. Het algemene conflict tussen de Israëli's en de Palestijnen vraagt een politieke oplossing, maar dit onderdeel van het conflict heeft een juridische dimensie.

- Wat is de juridische waarde van dit advies? Het is niet-bindend maar is toch een juridisch document dat bovendien de joodse nederzettingen veroordeelt en het soevereiniteitsrecht van de Palestijnen erkent.

Het advies is een niet-bindend juridisch document maar daarom niet juridisch irrelevant. Vooral ook door de grote consensus onder de rechters is het van groot gewicht, binnen de VN maar ook daarbuiten. Het Israëlische Hooggerechtshof heeft zich al uitgesproken over de muur. Het document is inroepbaar voor nationale rechtbanken maar het zal veel afhangen van de rechtbank in kwestie of het advies gevolgd wordt.

- Ondergraaft het Hof niet zijn eigen legitimiteit door zich zo vrank uit te spreken?

Er spelen complexe politieke factoren in de oplossing van dit conflict. Maar het Hof heeft zijn werk gedaan. Niemand kan zeggen dat het Hof zijn kop in het zand gestoken heeft. Het vraagt de Algemene Vergadering en meer opvallend de Veiligheidsraad actie te ondernemen tegen de muur. De laatste paragrafen zijn ook veel algemener opgesteld. Het Hof zegt rechtuit: het conflict in het Midden-Oosten moet worden opgelost en dit advies moet daarbij in aanmerking worden genomen.